

PREVALENCIJA ZLOUPORABE MARIHUANE I HAŠIŠA MEĐU UČENICIMA SREDNJIH ŠKOLA U JAJCU

Anita Jakešević, Marko Martinac
Sveučilište u Mostaru, Fakultet zdravstvenih studija

Rad je primljen: 2.2.2015.

Rad je revidiran: 27.2.2015.

Rad je prihvaćen: 11.3.2015.

SAŽETAK

Marihuana je najčešći naziv za plodove biljke *cannabis sativa* u čijim se dijelovima nalazi najveća koncentracija psihoaktivne tvari (THC). Pod nazivom hašiš se podrazumijeva mehaničko izdvojene smole konoplje koje imaju oko 10% veću koncentraciju THC-a od marihuane. Korisnici marihuane mogu biti osobe različitog spola, uzrasta, imovinskog stanja, nacionalnosti i obrazovanja, a najčešće su to adolescenti na koje utječu vanjski čimbenici poput obitelji, društva ili škole. Cilj rada odnosi na utvrđivanje prevalencije zlouporabe marihuane i hašiša na populaciji učenika srednjih škola u Jajcu, uzrok prve uporabe, na koji način i gdje učenici mogu nabaviti marihuanu, te kakvu ulogu imaju obitelj, škola i društvo. Istraživanje je provedeno u trećim i četvrtim razredima srednjih škola u Jajcu. Ankete sam osobno podijelila u obje škole. Ispitanici su bili detaljno upoznati sa svrhom istraživanja i načinom kako ispuniti anketu. Ankete su bile anonimne. Za potrebe ovoga istraživanja koristila sam ESPAD 2007 upitnik. Pitanja vezana za alkohol, duhan i pojedine psihostimulanse izostavila sam iz originalne verzije ESPAD 2007 upitnika, jer se istraživanje isključivo odnosi na zlouporabu marihuane i hašiša.

Sukladno postavljenom cilju ovim radom sam utvrdila da je prevalencija zlouporabe marihuane i hašiša jako velika u učenika u Jajcu, također sam utvrdila uzrok prve uporabe, način i gdje nabavljaju marihuanu, da je zlouporaba povezana sa obiteljskim i društvenim odnosom, ali se povezanost sa školskim sustavom u ovom radu nije mogla dokazati.

Ključne riječi: *cannabis*, marihuana, hašiš, zlouporaba.

Osoba za razmjenu informacija:

Marko Martinac

Centar za mentalno zdravlje

Hrvatskih branitelja bb, 88 000 Mostar

marko.martinac@tel.net.ba

UVOD

Kanabis je najrasprostranjenija droga, kako u svijetu, tako i kod nas. Pored alkohola i cigareta koji su rijetko gdje danas zakonom zabranjeni, kanabis predstavlja sredstvo relaksacije i rekreacije milijuna ljudi širom svijeta, iako je u većini zemalja njezina uporaba zabranjena (1). Točan broj korisnika gotovo uopće nije moguće utvrditi. Procjenjuje se da najmanje oko 150 milijuna ljudi zloupotrebljava kanabis, bilo da ga puše, jedu ili piju (2).

Od naročito je interesa pojava povremenog uživanja marihuane u mladim adolescenata koja je u

porastu u zemljama zapadne Europe i Amerike, a sve više i kod nas. Česti uzroci zlouporabe marihuane proizlaze iz nedovoljnog samopouzdanja, disfunkcionalnih ili raspadnutih obitelji, neadekvatnih uvjeta života, čime je poremećen proces psihosocijalnog sazrijevanja (3).

Marihuana je najčešći naziv za plodove biljke *cannabis sativa* u čijim se dijelovima nalazi najveća koncentracija psihoaktivne tvari. Postoji veoma širok spektar načina uzimanja marihuane, najčešće se konzumira pomiješana s duhanom smotana

u papirici celuloze, osim toga se konzumira u hrani (najčešće u kolačićima) i u obliku čaja (3).

Pod nazivom hašiš se podrazumijevaju mehanički izdvojene smole konoplje koje imaju značajno veću koncentraciju THC-a od marihuane. Za proizvodnju 1 kg hašiša potrebno je preko 280 kg marihuane. Hašiš se puši kao i marihuana, pomiješan s duhanom, pije pomiješan sa alkoholom ili jede sa šećernom pastom (3).

Indijska konoplja sadrži više od 400 različitih alkaloida. Smatra se da je za psihoaktivni učinak kanabisa najvažniji delta-9-tetrahidrokanabinol (THC) koji se u organizmu brzo razgrađuje, u također aktivni, 11-hidroksid-THC. Drugi je izomer delta-8-hidrokanabinol koji je jednako aktivan, ali je u biljci prisutan u puno manjim količinama. Marihuana sadrži obično od 1-1,5% THC-a, dok se kod hašiša taj sadržaj penje do 10 %. Kanabis se konzumira uglavnom kako bi se postigli učinci opuštenosti, euforičnosti, veselja, osjećaja sreće, povećanja sposobnosti vizualnog dočaravanja, kreativnost, povećanja doživljaja kod slušanja glazbe, oslobađanje od strahova, veća osjetljivost na dodir i sl. (4).

Početak uporabe duhana, alkohola i psihoaktivnih droga obično se zbiva u tijeku adolescencije, mladi su, zbog specifičnosti razdoblja odrastanja, relativnog neiskustva, te određene mladalačke sklonosti rizicima, najugroženija populacijska skupina za usvajanje i razvoj ovisničkog ponašanja (5). Osobni motivi zbog kojeg pojedinac odlučuje uzimati bilo koje sredstvo ovisnosti vrlo su različiti. U razdoblju adolescencije, između djetinjstva i zrelosti, mladi u potrazi za svojim odraslim identitetom, sve više izmiču kontroli roditelja, suprotstavljaju se njihovu autoritetu, prkose, ne žele poštivati roditeljska pravila i imperativno žele sve više uvažavanja i slobode u svojim postupcima (6). Rizik inicijacije prožima čitavu adolescenciju. U tijeku adolescencije prestaje ili se navika ustaljuje kao umjerena, u određenog se broja do te mjere razvija zloraba, da počinje ometati školovanje, obiteljske odnose, društveni život i produktivnost općenito (7, 8).

Porast zlorabe među adolescentima obično se pripisuje karakteristikama obiteljskog okruženja, školskog sustava i šire društvene zajednice. U našim

uvjetima, navedenim rizičnim faktorima možemo pridodati i psihosocijalne posljedice ratnih zbivanja, nezaposlenost, promjene u obiteljskoj strukturi i sustavu vrijednosti, te neispunjena očekivanja mladih ljudi (9).

Eksperimentiranje s marihuanom se najčešće dešava u adolescentskom periodu. Adolescentski period je obilježen turbulentnim promjenama u fizičkom i psihičkom smislu. Biološko sazrijevanje, mijenjanje tjelesne slike, izgradnja spolnog identiteta i prihvaćanje istog, doživljavanje samog sebe i ispunjavanja i očekivanja okoline su samo neke od velikih promjena koje karakteriziraju ovaj period. Često nastaju krize u razvoju koje kod mladih ljudi izazivaju emotivnu bol. To može dovesti do posezanja za marihuanom i drugim drogama kako bi se postigao osjećaj sigurnosti, samopoštovanja, moći i bijega iz realnosti, koja je za njih u tom trenutku veoma bolna. Emocije koje se normalno javljaju u periodu adolescencije, a mogu dovesti do uporabe droga su strah i žalost. Najdominantnija osjećanja karakteristična za taj period su osjećaj dosade, otuđenja i tuge (10).

Dosada se javlja zato što adolescent nije u mogućnosti produžiti dječje igre, ali nije u stanju ni prihvatiti odgovornost za „igre“ odraslih. Otuđenje je osjećaj sličan dosadi. Od mladih se očekuje da snose odgovornosti za svoje izbore zanimanja, društva i partnera, pa se javlja praznina zbog isključenja iz svijeta odraslih. Tuga je prouzrokovana osjećajem praznine i besperspektivnosti. Javlja se i kao posljedica osjećanja napuštenosti i nedostatka roditeljske zaštite i podrške. Potreba mladih da ostanu u grupi može biti veoma jaka zbog čega i uzimanje droge predstavlja ostanak u grupi (10).

U Bosni i Hercegovini je 2008. godine po prvi put provedena anketa ESPAD (Europsko istraživanje o alkoholu i ostalim drogama u školama, engl. European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs), i po rezultatima se moglo vidjeti da je kanabis najviše zlopotrebljavana droga u adolescenata.

Jedina droga koja se proizvodi u BiH je kanabis, a sve je veći kućni uzgoj genetski modificiranih sorti kanabisa snažnog djelovanja. U 2010. godini je oduzeto 465,6 kg kanabisa i 7800 stabljika kanabisa.

Ulične cijene kanabisa su 2,5-5 eura za gram biljnog kanabisa. Iako nema preciznih statističkih podataka o broju ovisnika u BiH, procjenjuje se da oko 20 % mladih između 15. i 20. godine konzumira neku drogu (11).

Cilj ovog istraživanja je utvrđivanje prevalencije zlouporabe marihuane i hašiša na populaciji učenika srednjih škola u Jajcu, uzroka prve uporabe, način i gdje učenici mogu nabaviti marihuanu, te kakvu ulogu imaju obitelj, škola i društvo.

ISPITANICI I METODE

Mjerni instrumenti

Višedimenzionalni anketni upitnik ESPAD 2007, hrvatska verzija (Europski školski projekt o uporabi alkohola i drugih droga) obuhvaćao je nekoliko skupina podataka: uz sociodemografske varijable (uspjeh, spol, broj izostanaka i dr.), te različiti oblici delikventnog ponašanja. Upitnik je sadržavao pitanja o konzumaciji različitih sredstava ovisnosti (alkohol, duhan, marihuana i hašiš, LSD, ecstasy, ljepilo, heroin), stavove o marihuani, upitnik vrijednosti, te upitnik znanja o posljedicama konzumacije droga. Pitanja vezana za alkohol, duhan i pojedine psihostimulanse izostavljeni su iz originalne verzije ESPAD 2007 upitnika, jer se istraživanje isključivo odnosilo na zlouporabu marihuane i hašiša. Upitnik je anonimn i sastoji se od 33 pitanja.

Vrijeme, mjesto, uzorak i postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom svibnja i lipnja 2012. godine u srednjim školama u Jajcu. Anketni upitnik primijenjen je grupno tijekom jednog školskog sata. Značajna pažnja posvećena je pripremi terenskog dijela ispitivanja, kako bi se u najvećoj mjeri dobili iskreni odgovori ispitanika, te je učenicima zajamčena anonimnost odgovora.

Uzorak su bili učenici trećih i četvrtih razreda srednje škole, dobne skupine od 17-19 godina, odabranih metodom slučajnog izbora. U ispitivanje je bilo uključeno 140 učenika, i to 70 iz srednje škole „Nikola Šop“ i 70 iz srednje strukovne škole „Jajce“ u Jajcu. Zbog nepotpunih podataka 20 ispitanika je

isključeno iz studije, te je u obrađivanju podataka bilo uključeno 120 učenika.

Prije provođenja samog istraživanja, zatražen je informirani pristanak i odobrenje ispitanika, kao i dopuštenje ravnatelja u obje gore već navedene škole. Ispitanici su bili detaljno upoznati sa svrhom istraživanja.

Statistička obrada

Za statističku obradu korišten je programski sustav SPSS Statistics 20,0 on Windows, a podatci su pohranjivani u MS Excel 2007 bazu podataka. U obradi podataka korištene su deskriptivne statističke metode, za razliku razdioba nominalnih i ordinalnih varijabli korišten je hi-kvadrat test, a u slučaju manjka očekivane frekvencije hi-kvadrata Fisherov exact test. Razina vjerojatnosti <0,05 je uzeta kao statistički značajna.

REZULTATI

U sljedećim tablicama su prikazani sociodemografski pokazatelji ispitanika koji uključuju: spol, materijalno i strukturno stanje obitelji, te obrazovanje oca i majke; odnos ispitanika prema marihuani i hašišu gdje su ispitani: prevalencija zlouporabe marihuane i hašiša, najčešća mjesta gdje mogu nabaviti marihuanu i stanje teškoće nabavke, zašto posežu za marihuanom i hašišom, koliko su svjesni rizika po zdravlje konzumiranjem te droge, kao i razlozi prve uporabe; zatim je prikazan i utjecaj društva na zlouporabu, kao i iskrenost ispitanika.

Tablica 1. Sociodemografski pokazatelji

Varijable		
Spol N (%)	Muško	38 (32,8)
	Žensko	82 (67,2)
Materijalno stanje obitelji N (%)	Iznad prosjeka	44 (36,7)
	Prosječno	65 (54,2)
	Ispod prosjeka	11 (9,2)
Tko živi s tobom N %	Cjelovita obitelj	108 (90,0)
	Samohran/razveden	10 (8,3)
	Posvojen	2 (1,7)
Obrazovanje oca N (%)	OŠ/stručna škola	21 (17,5)

SSS	62 (51,7)
Fakultet/viša škola	30 (25,0)
Ne znam/ništa od navedenog	7 (5,9)
Obrazovanje majka N (%)	
OŠ/stručna škola	43 (35,9)
SSS	54 (45,0)
Fakultet/viša škola	16 (13,3)
Ne znam/ništa od navedenog	7 (5,8)

U istraživanje je bilo uključeno 120 učenika iz dvije srednje škole u Jajcu, dobne skupine od 17 do 19 godina (prosjeak godina 18,5), a to su učenici trećih i četvrtih razreda srednjih škola. Udio muškog spola među ispitanim učenicima čini 32,8 %, dok je udio ženskog spola nešto veći sa 67,2 %. Materijalno stanje obitelji ispitanika je najvećim dijelom prosječno (54,2 %) ili iznad prosjeka (36,7 %), dok je onih sa materijalnim stanjem ispod prosjeka 9,2 %. Većina učenika živi u cjelovitim obiteljima (90,0 %) i roditelji im u najvećem broju imaju srednje stručno obrazovanje.

Pod pitanjem „Što misliš koliko bi bilo teško nabaviti marihuanu ili hašiš ako bi to želio?“ 8,3 % učenika iz SSS „Jajce“, a 6,7 % iz SŠ „Nikola Šop“ je odgovorilo da je to nemoguće, dok njih 40,0 % iz SSS „Jajce“ i 41,7 % iz SŠ „Nikola Šop“ misli da ju je prilično lako i vrlo lako nabaviti. Najviše učenika iz cjelovitih obitelji misli da ju je prilično lako i vrlo lako nabaviti (42,6 %), i najviše je njih vrlo dobrog uspjeha koji to tvrde (49,1 %). Nešto je više muškog spola koji misle da ju je prilično lako ili vrlo lako nabaviti (44,8 %), iako ni ženski spol nije ništa puno manje upućen u to (39,0 %).

U Tablici 3. „Prevalencija zlouporabe marihuane i hašiša“ 58,3 % iz SSS „Jajce“ nije nikad u životu probalo marihuanu ili hašiš, a takvih je 75,0 % u SŠ „Nikola Šop“, što znači da je ostatak učenika jednom ili više puta u životu konzumiralo marihuanu ili hašiš. Nešto je više muškog spola koji su uzeli marihuanu (39,5 %), a dosta je i ženskoga spola konzumiralo marihuanu bar jednom u životu (30,5 %). Čak 10,9 % učenika vrlo dobrog uspjeha je konzumiralo marihuanu ili hašiš 40 ili više puta u životu i najviše ih je iz cjelovitih obitelji.

Tablica 2. Koliko je teško nabaviti marihuanu ili hašiš (kanabis)?

Var.	Što misliš koliko bi bilo teško nabaviti marihuanu ili hašiš (kanabis), ako bi to želio/la?						χ^2	p
	Nemoguće	Vrlo teško	Prilično teško	Prilično lako	Vrlo lako	Ne znam		
ŠKOLA							0,91	0,931
SSŠ „Jajce“	5 (8,3)	6 (10,0)	4 (6,7)	10 (16,7)	14 (23,3)	21 (35,0)		
SŠ „N. Šop“	4 (6,7)	7 (11,7)	2 (3,3)	10 (16,7)	15 (25,0)	22 (36,7)		
SPOL							6,86	0,152
M	3 (7,9)	7 (18,4)	1 (2,6)	9 (23,7)	8 (21,1)	10(26,3)		
Ž	6 (7,3)	6 (7,3)	5 (6,1)	11(13,4)	21(25,6)	33(40,2)		
USPJEH							26,42	0,109
Odličan	2 (8,3)	2 (8,3)	2 (8,3)	7 (29,2)	4 (16,7)	7 (29,2)		
Vrlo dobar	4 (7,3)	7 (12,7)	3 (5,5)	9 (16,4)	18(32,7)	14(25,5)		
Dobar	2 (5,0)	4 (10,0)	1 (2,5)	4 (10,0)	7 (17,5)	22(55,0)		
Dovoljan	1 (100)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)		
OBITELJ							8,47	0,672
Cjelovita	8 (7,4)	13(12,0)	6 (5,6)	18(16,7)	28(25,9)	35(32,4)		
Samohran /razveden	1 (10,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (20,0)	1 (10,0)	6 (60,0)		
Posvojen	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2(100,0)		

Tablica 3. Prevalencija zlouporabe marihuane i hašiša

Var.	Koliko si puta (ako si uopće) u životu uzeo/la marihuanu ili hašiš (kanabis)?							χ^2	p
	0	1-2	3-5	6-9	10-19	20-39	40 ili više puta		
ŠKOLA								8,19	0,050
SSŠ „Jajce“	35(58,3)	9 (15,0)	9 (15,0)	2 (3,3)	1 (1,7)	1 (1,7)	3 (5,0)		
SŠ „N. Šop“	45(75,0)	2 (3,3)	5 (8,3)	3 (5,0)	0 (0,0)	1 (1,7)	4 (6,7)		
SPOL								8,62	0,132
M	23(60,5)	5(13,2)	3 (7,9)	2 (5,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	5(13,2)		
Ž	57(69,5)	6 (7,3)	11(13,4)	3 (3,7)	1 (1,2)	2 (2,4)	2 (2,4)		
USPJEH								20,03	0,133
Odličan	13(54,2)	4(16,7)	5 (20,8)	1 (4,2)	0 (0,0)	1 (4,2)	0 (0,0)		
Vrlo dobar	35(63,6)	2 (3,6)	7 (12,7)	4 (7,3)	0 (0,0)	1 (1,8)	6(10,9)		
Dobar	31(77,5)	5(12,5)	2 (5,0)	0 (0,0)	1 (2,5)	0 (0,0)	1 (2,5)		
Dovoljan	1(100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)		
OBITELJ								10,05	0,548
Cjelovita	69(63,9)	11(10,2)	14(13,0)	5 (4,6)	1 (0,9)	1 (0,9)	7 (6,5)		
Samohran /razveden	9 (90,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1(10,0)	0 (0,0)		
Posvojen	2(100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)		

Na pitanje „Što misliš na kojim bi od sljedećih mjesta mogao, ako bi to htio, lako nabaviti marihuanu ili hašiš?“ najviše učenika je odgovorilo da bi ju mogli nabaviti na ulici, parku i sl. mjestima (45,8 % ispitanika) ili u diskotekama i kafićima (44,2 % ispitanika). Odlični i vrlo dobri učenici znaju za više takvih mjesta (70,8 % odličnih učenika, 72,7 % vrlo

dobrih učenika), za razliku od dovoljnih i dobrih koji su najvećim dijelom odgovorili da ne znaju za takvo mjesto. Da je marihuanu lako nabaviti u školi misli čak 16,7 % odličnih, 34,5 % vrlo dobrih, 10,0 % dobrih učenika. Po spolu nema značajnih odstupanja.

Tablica 4. Najčešća mjesta gdje učenici mogu nabaviti marihuanu ili hašiš

Var.	Što misliš na kojim bi od sljedećih mjesta mogao/la, ako bi htio/htjela, lako nabaviti marihuanu ili hašiš (kanabis)?							χ^2	P
	Ne znam takvo mjesto	Na ulici, u parku	U školi	U disku, kafiću	U stanu dilera	Putem Interneta	Drugdje		
ŠKOLA								2,78	0,353
SSŠ „Jajce“	27(45,0)	26(43,3)	12(20,0)	25(41,7)	11(18,3)	7 (11,7)	3 (5,0)		
SŠ „N. Šop“	21(35,0)	29(48,3)	15(25,0)	28(46,7)	13(21,7)	9 (15,0)	3 (5,0)		
SPOL								11,28	0,601
M	15(39,5)	19(50,0)	12(31,6)	17(44,7)	11(28,9)	4 (10,5)	4(10,5)		
Ž	33(40,2)	36(43,9)	15(18,3)	36(43,9)	13(15,9)	12(14,6)	2 (2,4)		
USPJEH								54,03	1,177
Odličan	7 (29,2)	12(50,0)	4 (16,7)	13(54,2)	5 (20,8)	4 (16,7)	1 (4,2)		
Vrlo dobar	15(27,3)	32(58,2)	19(34,5)	31(56,4)	15(27,3)	9 (16,4)	4 (7,3)		
Dobar	25(62,5)	11(27,5)	4 (10,0)	9 (22,5)	4 (10,0)	3 (7,5)	1 (2,5)		
Dovoljan	1(100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)		
OBITELJ								25,06	0,747
Cjelovita	42(38,9)	50(46,3)	22(20,4)	49(45,4)	21(19,4)	13(12,0)	4 (3,7)		
Samohran/razveden	6 (60,0)	4 (40,0)	3 (30,0)	3 (30,0)	2 (20,0)	2 (20,0)	1(10,0)		
Posvojen	0 (0,0)	1 (50,0)	2(100,0)	1 (50,0)	1 (50,0)	1 (50,0)	1(50,0)		

U Tablici 5. „Uzrok konzumacije marihuane ili hašiša“, vidi se da je najčešći uzrok konzumacije znatiteljja, gdje su učenici iz SSŠ „Jajce“ 38,3 %, a učenici SŠ „Nikola Šop“ 23,3 % zaokružili taj odgovor. Kako bi se osjećali „haj“ 28,4 % ispitanika je probalo

marihuanu ili hašiš. Čak 10,5 % muškog spola konzumira ili je konzumiralo marihuanu kako bi zaboravili na probleme. Radi pripadanja grupi najviše je odličnih učenika koji su iz tog razloga posegnuli za marihuanom (16,7 %).

Tablica 5. Uzrok konzumacije marihuane ili hašiša

Var.	Zašto si probao/la tu drogu?								χ^2	p
	Nikada	Osjećati se „haj“	Pripadati grupi	Nisam imao što raditi	Znatiteljja	Da zaboravi prob.	Dr, razlozi	Ne sjećam se		
ŠKOLA									13,02	0,835
SSŠ „Jajce“	35(58,3)	10(16,7)	3 (5,0)	6(10,0)	23(38,3)	5 (8,3)	1 (1,7)	2(3,3)		
SŠ „N. Šop“	45(75,0)	7 (11,7)	3 (5,0)	3 (5,0)	14(23,3)	2 (3,3)	0 (0,0)	0(0,0)		
SPOL									9,897	0,697
M	23(60,5)	7 (18,4)	2 (5,3)	4(10,5)	13(34,2)	4(10,5)	0 (0,0)	2(5,3)		
Ž	57(69,5)	10(12,2)	4 (4,9)	5 (6,1)	24(29,3)	3 (3,7)	1 (1,2)	0(0,0)		
USPJEH									34,79	1,186
Odličan	13(54,2)	5 (20,8)	4(16,7)	2 (8,3)	10(41,7)	1 (4,2)	1 (4,2)	0(0,0)		
Vrlo dobar	35(63,6)	10(18,2)	2 (3,6)	7(12,7)	20 (36,4)	4 (7,3)	0 (0,0)	1(1,8)		
Dobar	31(77,5)	2 (5,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	7 (17,5)	2 (5,0)	0 (0,0)	1(2,5)		
Dovoljan	1(100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0(0,0)		
OBITELJ									9,69	0,627
Cjelovita	69(63,9)	16(14,8)	6 (5,6)	8 (7,4)	36 (33,3)	7 (6,5)	1 (0,9)	2(1,9)		
Samohran /razveden	9 (90,0)	1 (10,0)	0 (0,0)	1(10,0)	1 (10,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0(0,0)		
Posvojen	2(100,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0(0,0)		

Tablica 6. Rizik za zdravlje nakon jedne konzumacije marihuane ili hašiša

Var.	Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje fizički ili na dr. način ukoliko probaju marihuanu ili hašiš jednom ili dvaput?					χ^2	P
	Ne riskiraju	Malo riskiraju	Umjereno riskiraju	Jako riskiraju	Ne znam		
ŠKOLA						2,62	0,058
SSŠ „Jajce“	15 (25,0)	20 (33,3)	5 (8,3)	12 (20,0)	8 (13,3)		
SŠ „N. Šop“	21 (35,0)	18 (30,0)	3 (5,0)	8 (13,3)	10 (16,7)		
SPOL						12,67	0,011
M	17 (44,7)	6 (15,8)	2 (5,3)	4 (10,5)	9 (23,7)		
Ž	19 (23,2)	32 (39,0)	6 (7,3)	16 (19,5)	9 (11,0)		
USPJEH						10,58	0,103
Odličan	7 (29,2)	8 (33,3)	3 (12,5)	2 (8,3)	4 (16,7)		
Vrlo dobar	18 (32,7)	20 (36,4)	2 (3,6)	8 (14,5)	7 (12,7)		
Dobar	11 (27,5)	10 (25,0)	3 (7,5)	9 (22,5)	7 (17,5)		
Dovoljan	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (100,0)	0 (0,0)		
OBITELJ						13,44	0,245
Cjelovita	32 (29,6)	35 (32,4)	7 (6,5)	18 (16,7)	16 (14,8)		
Samohran /razveden	4 (40,0)	3 (30,0)	1 (10,0)	2 (20,0)	0 (0,0)		
Posvojen	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (100,0)		

U Tablici 6. „Rizik za zdravlje nakon jedne konzumacije marihuane ili hašiša“ vidimo da 74,9 % učenika SSŠ „Jajce“ i 65,0 % učenika SŠ „Nikola Šop“ misli da je štetno za fizičko zdravlje ili štetno na dr. način nakon jedne konzumacije, dok ih 16,7 % misle da jako riskiraju. Ženski spol, njih 65,8 %, misle više od muškog spola (31,6 %) da je marihuana štetna nakon jedne konzumacije u životu. Po uspjehu i pitanju obitelji nema nekih značajnijih odstupanja. Percepcija rizika se značajno razlikovala po spolu ($p=0,011$), ispitanici ženskog spola su prema postignutim rezultatima značajno manje skloni rizičnom ponašanju u odnosu na muškarce, dok po drugim parametrima nije bilo značajnih razlika.

Pod pitanjem „Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje fizički ili na drugi način ukoliko redovito puše marihuanu ili hašiš?“ 75,0 % učenika iz SSŠ „Jajce“ i 66,7 % iz SŠ „Nikola Šop“ je odgovorilo da jako riskiraju. Da umjereno ili jako riskiraju odgovorilo je 89,0 % ženskog spola, čime čine veći broj

od muškog spola, ali ne značajno, koji sa 63,2 % misle da redovnim konzumiranjem marihuane umjereno ili jako riskiraju da oštete zdravlje. Iz samohranih obitelji 20,0 % učenika misli da ne riskiraju ili da malo riskiraju zdravlje ako redovno konzumiraju marihuanu ili hašiš. Percepcija rizika se značajno razlikovala po pripadnosti različitim obiteljskim sustavima ($p=0,014$), ispitanici iz cjelovitih obitelji su imali značajno bolju percepciju rizika u odnosu na ostale skupine.

I u SŠ „Jajce“ i u SŠ „Nikola Šop“ je 33,3 % adolescenata reklo da njihovi prijatelji ne puše marihuanu ili hašiš. Proširenost pušenja među prijateljima je veća kod muškog spola (78,9 %) i to ih je čak 31,5 % muškog spola odgovorilo da im većina prijatelja ili svi prijatelji puše marihuanu ili hašiš. Ženski spol je odgovorilo da im 61,0 % prijatelja puši kanabis. Učenici dobrog uspjeha imaju najmanje prijatelja koji konzumiraju marihuanu ili hašiš (40,0 %), slijede odlični (33,3 %), te vrlo dobri (29,1 %).

Tablica 7. Rizik za zdravlje ako se redovno konzumira marihuana ili hašiš

Varijable	Što misliš koliki je rizik da si ljudi oštete zdravlje fizički ili na drugi način ukoliko redovito puše marihuanu ili hašiš (kanabis)?					χ^2	P
	Ne riskiraju	Malo riskiraju	Umjereno riskiraju	Jako riskiraju	Ne znam		
ŠKOLA						3,09	0,068
SSŠ „Jajce“	1 (1,7)	1 (1,7)	7 (11,7)	45 (75,0)	6 (10,0)		
SŠ „N. Šop“	3 (5,0)	1 (1,7)	5 (8,3)	40 (66,7)	11 (18,3)		
SPOL						12,07	0,104
M	2 (5,3)	1 (2,6)	2 (5,3)	22 (57,9)	11 (28,9)		
Ž	2 (2,4)	1 (1,2)	10 (12,2)	63 (76,8)	6 (7,3)		
USPJEH						11,87	0,063
Odličan	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (8,3)	17 (70,8)	5 (20,8)		
Vrlo dobar	1 (1,8)	2 (3,6)	8 (14,5)	40 (72,7)	4 (7,3)		
Dobar	3 (7,5)	0 (0,0)	2 (5,0)	27 (67,5)	8 (20,0)		
Dovoljan	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (100,0)	0 (0,0)		
OBITELJ						20,80	0,014
Cjelovita	3 (2,8)	1 (0,9)	10 (9,3)	79 (73,1)	15 (13,9)		
Samohran / razveden	1 (10,0)	1 (10,0)	2 (20,0)	6 (60,0)	0 (0,0)		
Posvojen	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	2 (100,0)		

Tablica 8. Koliko tvojih prijatelja uzima marihuanu ili hašiš?

Var.	Prema tvojoj procjeni koliko tvojih prijatelja puši marihuanu ili hašiš (kanabis)?					χ^2	p
	Nijedan	Malo	Poneki	Većina	Svi		
ŠKOLA						1,44	0,151
SSŠ „Jajce“	20 (33,3)	10 (16,7)	22 (36,7)	8 (13,3)	0 (0,0)		
SŠ „N. Šop“	20 (33,3)	10 (16,7)	19 (31,7)	10 (16,7)	1 (1,7)		
SPOL						15,31	0,215
M	8 (21,1)	9 (23,7)	9 (23,7)	11 (28,9)	1 (2,6)		
Ž	32 (39,0)	11 (13,4)	32 (39,0)	7 (8,5)	0 (0,0)		
USPJEH						9,33	0,041
Odličan	8 (33,3)	5 (20,8)	7 (29,2)	4 (16,7)	0 (0,0)		
Vrlo dobar	16 (29,1)	8 (14,5)	21 (38,2)	9 (16,4)	1 (1,8)		
Dobar	16 (40,0)	7 (17,5)	13 (32,5)	4 (10,0)	0 (0,0)		
Dovoljan	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (100,0)	0 (0,0)		
OBITELJ						63,47	0,037
Cjelovita	36 (33,3)	18 (16,7)	39 (36,1)	15 (13,9)	0 (0,0)		
Samohran/razveden	4 (40,0)	2 (20,0)	2 (20,0)	2 (20,0)	0 (0,0)		
Posvojen	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (50,0)	1 (50,0)		

Koliko ih je iskreno odgovorilo po pitanju puše li marihuanu može se vidjeti u ovoj tablici. Da „vjerojatno ne“ i „sigurno ne“ bi rekli da konzumiraju marihuanu, sve i da konzumiraju, reklo je 16,6 % učenika iz SSŠ „Jajce“ i 18,3 % učenika iz SŠ „Nikola Šop“.

Po spolu razlika nije velika, muškog spola 18,4 % ne bi priznalo, a ženskog 17,1 %. Iako se do sad moglo vidjeti da je učenika dobrog uspjeha najmanje koji konzumiraju marihuanu ili hašiš, u ovoj tablici vidimo da je njih i najviše koji to ne bi priznali.

Tablica 9. Procjena iskrenosti

Var.	Da si ikada uzeo/la marihuanu ili hašiš (kanabis), misliš li da bi to rekao/la u ovom upitniku?					χ^2	p
	Već sam rekao/la da sam probao	Sigurno da	Vjerojatno da	Vjerojatno ne	Sigurno ne		
ŠKOLA						5,26	0,111
SSŠ „Jajce“	24 (40,0)	16 (26,7)	10 (16,7)	5 (8,3)	5 (8,3)		
SŠ „N. Šop“	14 (23,3)	23 (38,3)	12 (20,0)	3 (5,0)	8 (13,3)		
SPOL						2,67	0,005
M	13 (34,2)	10 (26,3)	8 (21,1)	4 (10,5)	3 (7,9)		
Ž	25 (30,5)	29 (35,4)	14 (17,1)	4 (4,9)	10 (12,2)		
USPJEH						19,70	0,293
Odličan	11 (45,8)	7 (29,2)	5 (20,8)	0 (0,0)	1 (4,2)		
Vrlo dobar	19 (34,5)	19 (34,5)	9 (16,4)	5 (9,1)	3 (5,5)		
Dobar	8 (20,0)	13 (32,5)	8 (20,0)	3 (7,5)	8 (20,0)		
Dovoljan	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (100,0)		
OBITELJ						7,35	0,305
Cjelovita	37 (34,3)	33 (30,6)	18 (16,7)	7 (6,5)	13 (12,0)		
Samohran/razveden	1 (10,0)	5 (50,0)	3 (30,0)	1 (10,0)	0 (0,0)		
Posvojen	0 (0,0)	1 (50,0)	1 (50,0)	0 (0,0)	0 (0,0)		

Marihuana i hašiš je skoro podjednako zlorabljena i među muškim (39,5 %) i ženskim (30,5 %) spolom. Nešto je veća zloraba u SSŠ „Jajce“ (41,7 %), nego u SŠ „Nikola Šop“ (25,0 %), a prosjek ocjena je skoro isti u obje škole (SSŠ „Jajce“ 3,86; SŠ „Nikola Šop“ 3,83).

Ispitanici su prvi put probali marihuanu sa 13 godina (4,2 %), sa 14 godina (0,8 %), sa 15 godina (6,7 %), a većina sa 16 ili više godina (20,8 %). U posljednjih 12 mjeseci marihuanu je konzumiralo 25,8 % učenika, a u zadnjih 30 dana 15,0 % učenika. Ovom anketom se moglo zaključiti da učenici ne daju puno novca na marihuanu, njih samo 8,3 % je dalo 5 ili više KM u posljednjih 30 dana. Većinom marihuanu dobiju od prijatelja 34,2 % ili je dijeljena u krugu prijatelja 23,3 %. Najčešći uzrok konzumacije je znatizelja pri prvoj konzumaciji 30,8 %, a pri češćoj konzumaciji ispitanici su rekli da uzimaju marihuanu kako bi se osjećali „haj“ 14,2 %. Mjesta na kojima ispitanici misle da bi najlakše nabavili marihuanu su ulica, park i sl. mjesta (45,8 %) i diskoteke i kafići (44,2 %), škola (22,5 %), slijede stan dilera (20,0 %), a njih 40,0 % je reklo da ne zna ni za jedno takvo mjesto.

Po kriteriju „bijeg od kuće“ 10,8 % je bar jednom bježalo od kuće, najviše iz cjelovitih obitelji (11,1 %) i učenici vrlo dobrog uspjeha (16,4 %), a u većem postotku to su bili muškarci (15,8 %). Pokušaj samoubojstva 1 ili više puta je pokušalo 2,6 % muškaraca i 8,5 % žena.

Želju za apetitom u zadnjih tjedan dana je izgubilo 47,5 %, od toga 14,3 % onih koji su konzumirali marihuanu u zadnjih 30 dana. Poteškoća sa koncentracijom je imalo 80,8 % ispitanih učenika, od toga 4,3 % ih je u posljednjih 30 dana konzumiralo marihuanu. Potišteno u posljednjih 7 dana se osjećalo 68,3 % anketiranih, tužno 61,7 %, a u stanju da nisu u sposobnosti obaviti svoje potrebe u školi, kod kuće i drugdje odgovorilo je 68,3 % učenika.

Najveći broj učenika je reklo da im roditelji ne bi dozvolili da puše marihuanu ili hašiš 81,6 %, 16,1 % roditelja bi svoju djecu pokušalo odgovoriti od toga, a 2,3 % bi odobrilo konzumiranje marihuane. Gdje im djeca provode večernje izlaske zna 73,3 % roditelja, odnosom sa majkom je zadovoljno

86,7 % adolescenata, i to više učenika ženskog spola (87,8 %), a odnosom sa ocem je zadovoljno 77,5 %, više ih je ženskog spola (83,0 %). Materijalno stanje obitelji ispitanika je najvećim dijelom prosječno (54,2 %), a od onih koji konzumiraju ili su konzumirali marihuanu 46,8 % obitelji ima materijalno stanje iznad prosjeka. Odnosom sa prijateljima je zadovoljno 93,3 %, a sami sa sobom 91,7 % učenika.

Većina mladih izlazi navečer bar jednom ili 2 puta u mjesecu ili i više puta 75,0 %, Internet koristi 98,3 %, neka delikventna ponašanja konzumiranjem marihuane je pokazalo 10,3 % učenika, slabiji uspjeh u školi 5,0 %, a nakon konzumacije marihuane u spolni odnos je stupilo 7,5 % ispitanika, od čega se 5,8 % pokajalo. Ni izostanci u posljednjih 30 dana iz škole radi markiranja (35,0 %), bolesti (54,2 %) ili iz drugih razloga (51,7 %) nisu rijetki.

RASPRAVA

Pojava rizičnih ponašanja karakteristična je za adolescentski period. Od svih oblika rizičnog ponašanja u adolescenciji se naročito izdvaja upotreba psihoaktivnih tvari, pogotovo marihuane, koja je po učestalosti najčešće zlorabljena.

Iako je u početnoj uputi naglašeno da je ispitivanje anonimno i da će se rezultati koristiti isključivo u istraživačke svrhe, ono je provedeno na nastavnom satu, uz prisutnost profesora što je moglo rezultirati davanjem socijalno poželjnih odgovora. S druge strane, s obzirom na karakteristike srednjoškolske populacije, kod nekih ispitanika moglo se pretpostaviti pretjerivanje u samoiskazu o konzumaciji što može iskriviti rezultate u suprotnom smjeru.

Ciljevi ovog rada bili su, kao prvo utvrditi prevalenciju zlorabe u srednjim školama u Jajcu, utvrditi kakav utjecaj imaju obitelj, škola i društvo na adolescente i njihovu konzumaciju marihuane, zatim i druge čimbenike kao što su uzrok prve uporabe, načine i mjesta gdje mogu nabaviti marihuanu ili hašiš i sl.

Rezultati ESPAD studije iz 2008. godine pokazuju da je marihuanu koristilo 8,8 % muškaraca i 4,9 % djevojaka. Značajno je veći postotak mladića koji su koristili marihuanu u proteklih godinu dana, u usporedbi sa djevojkama- 6,8 % mladića, naspram

3,2 % djevojaka. Mladići su češće koristili marihuanu ili hašiš i u posljednjih mjesec dana, što može ukazati na početke redovnije upotrebe- 3,3 % mladića i 1,5 % djevojaka (12). Ovo istraživanje može se potvrditi i ovim radom u kojem je 39,5 % dječaka, a 30,5 % djevojaka koristilo marihuanu. Također su je muškarci češće koristili u proteklih godinu dana (34,2 % dječaka, 22,0 % djevojaka), kao i u proteklih mjesec dana (21,1 % dječaka, 12,2 % djevojaka).

Istraživanje Ministarstva zdravlja SAD-a dalo je sljedeće rezultate: od svih ilegalnih droga marihuana je kod adolescenata zastupljena u 83,1 % slučajeva; među srednjoškolcima je rašireno uvjerenje da marihuana nije štetna po zdravlje, a 73,3 % smatra da je vrlo lako nabaviti (13). U ovom diplomskom radu potvrdilo se da je marihuana zlorabljena među srednjoškolcima (33,3 % ispitanih je bilo u kontaktu sa marihuanom), većina ispitanika misli da ju je vrlo lako nabaviti (24,2 %), ali su, iako je zloraba velika, ispitanici u ovom diplomskom radu naveli da su svjesni zdravstvenog rizika konzumacijom marihuane ili hašiša.

U istraživanju provedenom 2001. godine prosječna dob u kojoj adolescenti ostvaruju prve kontakte s drogom iznosila je 15 godina i 7 mjeseci (14), dok je u ovom istraživanju ta vrijednost još niža (15 god).

Na temelju provedene analize, nije pronađena statistički značajna razlika u obilježjima obiteljske strukture konzumenata i nekonzumenata. U istraživanju 2001. godine cjelovitost primarne obitelji nije se pokazala kao relevantni faktor zlorabe droga kod adolescenata (14), kao ni u ovom radu. Isti nalaz dobila je i Glavak (15) ispitujući razlike u obiteljskoj strukturi ovisnika i neovisnika adolescentne dobi. Navedeni autori zaključuju kako su varijable interpersonalnih odnosa u obitelji znatno bolji prediktori prilagodbe adolescenata nego struktura obitelji sama po sebi.

Veliki broj istraživačkih nalaza potvrđuje postojanje veze između skromnog školskog postignuća i neprimjerenog ponašanja u školi, sa jedne strane, i upotrebe marihuane u adolescentskom periodu sa druge strane (16). Ove tvrdnje se nisu mogle potvrditi, budući da su najviše konzumenata u ovom radu učenici odličnog i vrlo dobrog uspjeha (odlični

45,8 %, vrlo dobri 36,4 %), a delikventna ponašanja pokazali su i korisnici marihuane, kao i ne korisnici u skoro istoj mjeri.

U istraživanju provedenom 2003. godine u Zagrebu dostupnost marihuane ili hašiša nije problem za oko trećinu petnaestogodišnjaka. Na pitanje gdje je moguće nabaviti marihuanu ili hašiš, 48,1 % djece je odgovorilo da ne zna ni za jedno takvo mjesto. Ostali smatraju da je marihuanu najlakše nabaviti u disku ili kaficu (29,0 %), dostupna je na ulici (23,8 %), ali i u školi za 21,3 % djece (17). I u ovom istraživanju dostupnost marihuane ili hašiša nije problem za srednjoškolce. Po pitanju dostupnosti se također slažu sa ovim istraživanjem iz 2003. godine, što je vidljivo u Tablici 4.

U istom su istraživanju iz 2003. godine učenici rekli da su marihuanu u najvećem postotku dobili tako što je bila dijeljenja u grupi (34,3 %). Dječaci zatim izjavljuju da su je dobili od prijatelja iste dobi (26,0 %), starijeg od sebe (17,5 %) ili su je kupili od prijatelja (10,1 %). Slična je slika i kod djevojčica, iako su je one češće dobile od starijeg prijatelja (19,7 %). Dobivanje droge ili kupovina od nepoznate osobe je za oba spola vrlo rijetka. Djevojčice u 13,4 % slučajeva izjavljuju da su je uzele kod kuće, a oko 2,4 % djece kaže da su im sredstvo dali roditelji (17). Ova istraživanja se mogu potvrditi i u ovom radu gdje su srednjoškolci najčešće marihuanu ili hašiš dobili od prijatelja (34,2 %), bila je dijeljenja u krugu prijatelja (23,3 %), kupili su je od prijatelja (10,0 %), od neznana su je dobili ili kupili u malom broju (2,5 %), ali je u ovom radu bio samo jedan slučaj u kojem je učenik marihuanu dobio od roditelja i uzeo ju iz kuće (0,8 %).

Također, u istraživanju u Zagrebu iz 2003. godine najveći dio djece, od onih koji su barem jednom uzele drogu, učinili su to zbog znatiželje (60,3 % dječaka i 58,9 % djevojčica), a sljedeća po redu je želja da se osjećaju "haj" (28,4 % dječaka i 24,73 % djevojčica). Želja da se ne razlikuju od grupe jače je izražena kod dječaka no kod djevojčica, a one izjavljuju da im je jedan od motiva bila potreba da zaborave probleme. U procjeni pušenja marihuane vrlo su male razlike u spolovima- 17,7% djece smatra da većina njihovih prijatelja puši marihuanu (17). I ova istraživanja se

moгу potvrditi ovim diplomskim radom, vidljivo u Tablici 5. i Tablici 9.

ZAKLJUČAK

Zaključno možemo utvrditi da je konzumacija sredstava ovisnosti među mladima u znatnom porastu, što ukazuje na potrebu hitne i učinkovite akcije, osobito na području prevencije i edukacije. Izuzetno visoka konzumacija marihuane i hašiša među srednjoškolicima povećava rizik za razvoj težih ovisnosti.

Da je marihuana jako zastupljena droga, moglo se vidjeti i ovim istraživanjem na uzorku srednjoškolaraca u Jajcu. Marihuanu je koristilo ukupno 33,3 % ispitanika. Većinom su učenici odličnog i vrlo dobrog uspjeha dolazili u kontakt sa marihuanom ili hašišom, i rekli su da je marihuanu bilo jednostavno nabaviti. Od ukupno 120 učenika, njih 40 je marihuanu ili hašiš probalo bar jednom u životu, 31 u zadnjih 12 mjeseci, a 18 u zadnjih 30 dana. Učenici su rekli da većina njihovih prijatelja konzumira marihuanu, što dokazuje da je zlouporaba te droge u Jajcu jako zastupljena u adolescenata, iako su u većem broju svjesni njezinog rizika za zdravstveno stanje. Materijalno stanje ispitanika je u najvećim dijelom prosječno, a najviše učenika živi u cjelovitim obiteljima. Svojim odnosom s roditeljima su zadovoljni skoro svi ispitanici, a oni učenici koji su naveli da nisu zadovoljni odnosom s roditeljima u većoj mjeri su ti koji su u doticaju s drogom. Većina roditelja djeci ne bi dozvolila da uzimaju marihuanu ili hašiš (81,6 %), a 16,1 % bi ih pokušalo odgovoriti od toga da ju uzmu. Od kuće je bježalo 13 ispitanika, razmišljali o tome da sami sebe ozlijede 30 ispitanika, a nažalost i pokušaj samoubojstva je učinilo 8 od ukupno 120 ispitanih učenika. Kao i kod prijašnjih ispitivanja mladi marihuanu najčešće nabavljaju na ulici ili u parku, u diskotekama i kafićima, pa i u školi što bi trebao biti dodatni apel za policiju i zaposlene u školama kako bi smanjili zlouporabu svih droga, a i marihuane i hašiša koja je jajačkoj omladini najdostupnija. Najčešće kanabis dobiju ili kupe od prijatelja, poznanika ili bude dijeljen u krugu prijatelja. Pri prvoj konzumaciji većina ih poseže za marihuanom iz znatiželje, a kasnije kako bi zaboravili na probleme, osjećali se „haj“ ili

kako bi pripadali grupi. Zapanjujući je i podatak da 17,5 % ispitanika ne bi priznalo u ovom upitniku da konzumiraju marihuanu ili hašiš, pa se možda može očekivati i veći broj konzumenata nego što se potvrdilo ovim istraživanjem.

LITERATURA

1. Dennis P, Barry C. Trava. Prijevod i adaptacija Žižanović N. Beograd: Mercatus, 1991: str. 5-149.
2. Dragišić Labaš S, Milić M. Bolesti zavisnosti kao bolesti društva, porodice i pojedinca: kritika nečinjenja. Beograd: Institut za neuropsihijatrijske bolesti 2006:81-4.
3. Ni malo, ni jednom, ni ponekad, nikad heroin. Marihuana. Preuzeto 2 Okt 2012. Dostupno na: file://localhost/G:/diplomski/MARIHUANA.mht.
4. Bolesti zavisnosti. Psihoaktivne supstance. Preuzeto 10 Okt 2012. Dostupno na: <http://www.mladisa.rs/content/download/435/1713/file/bolestizavisnosti.pdf>.
5. Heyman RB, Adger HJr. Office approach to drug abuse prevention. *Pediatr Clin North Am* 1997;44:1447-55.
6. Collins WA, Repinski DJ. Relationship During Adolescence: Continuity and Change in Interpersonal Perspective In: Montemayor R, Adams G, Gulotta T. *Personal Relationship During Adolescence*. London: Sage Publications 1989;37-77.
7. Sharp DJ, Lowe G. Adolescents and alcohol: a review of the recent British research. *J Adolesc* 1989;12:295-307.
8. Peele S, Brodsky A. How alcohol come to be a scapegoated for drug abuse. *Addiction Research* 1997;5:419-25.
9. Sakoman S, Raboteg Šarić Z, Kuzman M. Raširenost zlouporabe sredstva ovisnosti među hrvatskim srednjoškolicima. *Društvena istraživanja* 2002;311-334.
10. Droga i ovisnost. Asocijacija margina. Preuzeto 14 Okt 2012. Dostupno na: <http://www.margina.ba/ovisnost-i-tretmani/40-ovisnost-i-tretmani/97-droga-i-ovisnost>.
11. Godišnji izvještaj o stanju zlouporabe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za 2010. godinu. EMCDDA- IPA3;1-7.

12. Kosić D, et al. Evropska agencija za kontrolu droga i bolesti zavisnosti. Srbija: EMCDDA 2009.
13. Vega WA, Aguilar-Gaxiola S, Andrade L, Bijl R, Borges G, Caraveo-Anduaga JJ, i sur. Prevalence and age of onset for drug use in seven international sites: results from the international consortium of psychiatric epidemiology. *Drug and Alcohol Dependence* 2002;68:285-97.
14. Galić J. Zloupotreba droga među adolescentima - rezultati istraživanja. Zagreb: Medicinska naklada 2001.
15. Glavak R. Percepcija roditeljskog prihvaćanja-odbijanja, obiteljski čimbenici i čimbenici socio-ekonomskog statusa obitelji ovisnika adolescentne dobi. Zagreb: Filozofski fakultet 1988.
16. Chassin L, et al. Adolescent Substance Use, in Lerner RM, Steinberg L (eds.). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc 2004;665-696.
17. Kuzman M. Ovisnička ponašanja u učenika u Hrvatskoj i Europi. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo 2003;173-184.

THE PREVALENCE OF ABUSE OF MARIJUANA AND HASHISH AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS IN JAJCE

Anita Jakešević, Marko Martinac
University of Mostar, Faculty of Health Studies

ABSTRACT

Marijuana is the most common term for the fruit of the plant *Cannabis sativa* which parts contain the highest concentration of psychoactive substance (THC). Title hashish implies mechanical isolated cannabis resins which are about 10% of higher concentration of THC than marijuana. The users of marijuana may be persons of different genders, age, financial situation, nationality and education, and those are usually adolescents affected by external factors such as family, society or school. Aim of this paper refers to identifying the prevalence of abuse of marijuana and hashish in the population of high school students in Jajce, the cause of the first use, how and where students can obtain marijuana and what is the role of the family, school and society. The survey was conducted in the third and fourth grades of secondary schools in Jajce. The subjects were informed in detail about the purpose of exploring and the way of filling out the survey. Surveys were anonymous. For the purpose of this study ESPAD 2007 questionnaire was used. Questions related to alcohol, tobacco and certain psychostimulants were omitted from the original version of ESPAD 2007 questionnaire, because the study only referred to the abuse of marijuana and hashish. In accordance with the objectives set in this work it was found that the prevalence abuse of marijuana and hashish is very large within students in Jajce. This study also determined the cause of the first use, manner and place of obtaining the drug, the abuse associated with the family and social relations, but the connection with the school system in this study could not be proved.

Keywords: cannabis, marijuana, hashish, abuse.

Correspondence:

Marko Martinac

Mental Health Center

Hrvatskih branitelja bb, 88 000 Mostar

marko.martinac@tel.net.ba